Risicomanagement bij onder toezicht gestelde kinderen

Stand van zaken naar aanleiding van hertoetsen van de Inspectie Jeugdzorg

Inspectie Jeugdzorg
Utrecht, juli 2011

Inhoudsopgave

Inleiding 3
Conclusie 4
Aanbevelingen 4
Bijlage 1 Beoordelingskader Risicomanagement 5
Bijlage 2 Scores van de instellingen in 2009 en 2011 11

Inleiding

De Inspectie Jeugdzorg heeft op verzoek van de Minister voor Jeugd en Gezin in het najaar van 2009 landelijk onderzoek uitgevoerd naar het toepassen van risicomanagement bij onder toezicht gestelde kinderen. Onder risicomanagement wordt verstaan het onderzoeken, taxeren en beperken van het risico op voor het kind ernstige bedreigende gebeurtenissen. Het onderzoek is in 2009 uitgevoerd bij de vijftien bureaus jeugdzorg en drie landelijk werkende gezinsvoogdij-instellingen. Vier bureaus jeugdzorg en twee landelijke instellingen bleken risicomanagement toen onvoldoende systematisch uit te voeren.[1] De inspectie zag hier aanzienlijke risico's voor de veiligheid van de onder toezicht gestelde kinderen. De uitkomsten van het onderzoek bij één van deze zes instellingen, Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam (BJAA), waren voor de inspectie aanleiding om BJAA onder verscherpt toezicht te stellen voor wat betreft de sector jeugdbescherming. De inspectie heeft BJAA het afgelopen jaar nauwgezet gevolgd in het realiseren van de noodzakelijke verbeteringen in risicomanagement.

De inspectie heeft de zes instellingen gevraagd om een verbeterplan op te stellen, om te zorgen dat zij alsnog aan de verwachtingen van de inspectie gingen voldoen. In 2010 heeft de inspectie de verbeterplannen beoordeeld en de instellingen laten weten dat zij ervan uitging dat alle onderzochte indicatoren uiterlijk binnen een jaar na het onderzoek van de inspectie (februari 2011) op operationeel niveau zijn gebracht.
De afgelopen maanden heeft de inspectie een hertoets uitgevoerd bij de zes instellingen om de verbeteringen van de instellingen in kaart te brengen. In deze rapportage worden de resultaten van de hertoets in het kort weergegeven.

De inspectie vindt het van groot belang dat de jeugdbescherming zicht heeft op risico's voor de veiligheid van het onder toezicht gestelde kind en alert blijft op mogelijke nieuwe risico's die zich tijdens de ondertoezichtstelling kunnen voordoen. Het onderzoeken, taxeren en beperken van het risico op voor het kind ernstige bedreigende gebeurtenissen wordt aangeduid met de term risicomanagement.
De inspectie verwacht van bureaus jeugdzorg en landelijk werkende instellingen dat zij *systematisch* aan risicomanagement doen door te zorgen voor scholing van medewerkers in de uitvoering van risicomanagement, door te zorgen voor beleid van voldoende kwaliteit, én door te zorgen dat medewerkers dit beleid adequaat in de praktijk brengen.

Aan de hand van dezelfde vier thema's als bij het onderzoek naar risicomanagement uit 2009 heeft de inspectie bij de hertoets onderzocht of de instellingen inmiddels wel systematisch aan risicomanagement doen. Dit zijn: de deskundigheidsbevordering van medewerkers, het inschatten van risico's, het beperken van risico's en de interne en externe overdracht van ondertoezichtstellingen. De verwachtingen zijn verder uitgewerkt in het beoordelingskader uit 2009 (zie Bijlage 1).

[1] BJZ Haaglanden, BJZ Groningen, BJZ Drenthe, BJAA, LJ&R en SGJ. Alle instellingsrapporten zijn te vinden op de website van de Inspectie Jeugdzorg, www.inspectiejeugdzorg.nl

De inspectie heeft de hertoetsen gericht op de thema's die bij de betreffende instelling in het onderzoek in 2009 als niet volledig operationeel werden gekwalificeerd. De scores van de instellingen van zowel de hertoets als het onderzoek uit 2009 zijn weergegeven in Bijlage 2.

Conclusie

De inspectie concludeert dat de zes onderzochte instellingen risicomanagement inmiddels voldoende systematisch toepassen voor de kinderen die onder hun toezicht zijn gesteld.

De inspectie constateert dat de verbeterpunten die zij voor elke instelling bij het onderzoek in 2009 had geformuleerd grotendeels zijn opgepakt.
De inspectie is positief over de verbeterslag die de instellingen hebben gemaakt met betrekking tot *het inschatten van risico's*. Alle instellingen schatten risico's inmiddels in volgens een standaard werkwijze, met behulp van een risicotaxatie instrument. Gedurende een ondertoezichtstelling zijn er vaste momenten waarop de risico-inschattingen plaatsvinden, zoals de verlenging van een ondertoezichtstelling en de beëindiging van een uithuisplaatsing. Ook hanteren alle instellingen criteria om te bepalen wanneer risico's opnieuw moeten worden ingeschat buiten de vaste momenten. Bijvoorbeeld wanneer er een nieuwe opvoeder in het gezin komt. Binnen alle instellingen worden belangrijke beslissingen voor het kind ("kernbeslissingen") multidisciplinair genomen. De conclusies van de risico-inschattingen worden bij bijna alle instellingen eenduidig vastgelegd en zichtbaar meegenomen in het plan van aanpak van de ondertoezichtstelling.

De inspectie ziet nog wel belangrijke verbeterpunten bij alle zes de instellingen ten aanzien van *het beperken van risico's*. Afspraken die met ouders en/of de jeugdige worden gemaakt om de geconstateerde veiligheidsrisico's te beperken, worden door de meeste instellingen namelijk nog niet op een systematische manier vastgelegd en bewaakt. De wijze waarop dit gebeurt is bij de meeste instellingen nog te persoonsafhankelijk. De inspectie is van mening dat het maken en vastleggen van afspraken met ouders en/of de jeugdige tijdens de ondertoezichtstelling systematisch moet gebeuren, zodat het nakomen van de afspraken vervolgens ook systematisch kan worden bewaakt.

Naar aanleiding van de uitkomsten van de hertoets bij BJAA heeft de inspectie het verscherpte toezicht van BJAA opgeheven (7 april 2011). De geconstateerde risico's bij de sector jeugdbescherming van BJAA zijn inmiddels in voldoende mate verlaagd.

Aanbevelingen

De inspectie is van oordeel dat alle instellingen op operationeel niveau dienen te functioneren wat betreft het toepassen van risicomanagement bij onder toezicht gestelde kinderen. De inspectie heeft de instellingen aanbevolen om binnen zes maanden te zorgen voor de benodigde verbeteringen en de inspectie hierover te berichten, en heeft de provincies en stadsregio's aanbevolen om hierop toe te zien.

Bijlage 1 Beoordelingskader Risicomanagement

Op basis van het toetsingskader komt de inspectie tot haar oordeel over de kwaliteit van het handelen van de instellingen op de onderzochte thema's per indicator. De instelling krijgt een score voor elke indicator in één van de volgende drie categorieën[2]:

- Afwezig; dit wil zeggen dat er geen beleid is of dat het aanwezige beleid zo onvolledig/onduidelijk is dat het beleid geen informatie geeft aan de medewerkers van de instelling die hen kan leiden;
- Aanwezig; dit wil zeggen dat er volledig/duidelijk beleid is dat voldoende informatie geeft aan de medewerkers van de instelling die hen kan leiden;
- Operationeel; dit wil zeggen dat het beleid voldoende is (zie hierboven onder "aanwezig") en dat de medewerkers in de instelling het beleid kennen en ernaar handelen; de score operationeel vooronderstelt dus dat het beleid voldoet aan de omschrijving onder "aanwezig".

Toelichting op scoreclassificaties per indicator

Thema Deskundigheidsbevordering				
Criterium; BJZ/LWI voorziet in deskundigheidsbevordering van medewerkers m.b.t. risicomanagement				
Indicator	*Afwezig*	*Aanwezig*	*Operationeel*	*Minimale criteria*
1. Medewerkers zijn geschoold in de uitvoering van risicomanagement.	Het beleid beschrijft niet dat medewerkers geschoold worden in het uitvoeren van risicomanagement, dan wel de omschrijving is onvolledig/onduidelijk.	In het beleid staat dat medewerkers geschoold worden in het uitvoeren van risicomanagement.	Medewerkers zijn geschoold in het uitvoeren van risicomanagement.	Minimaal 90% van de gezinsvoogden die langer dan een jaar in dienst zijn. Er is een opleidingsplan.

[2] De inspectie verwacht niet dat de instellingen het niveau *geborgd* hebben bereikt voor de toepassing van risicomanagement. De implementatie van risicomanagement (meestal als onderdeel van de implementatie van de Deltamethode) is bij de meeste instellingen namelijk nog gaande of pas recent afgerond. Geborgd houdt in dat leidinggevenden in de instelling zorgen voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers én zorgen dat het beleid en de uitvoering periodiek geëvalueerd en zo nodig verbeterd wordt, dus dat de instelling op instellingsniveau leert van haar ervaringen; hiervoor is het nodig dat op onderdelen geregistreerd wordt wat er gebeurt. De score geborgd vooronderstelt dat het beleid voldoet en dat de medewerkers het beleid in de praktijk brengen.

Thema Risico's inschatten				
Criterium: De instelling voert risico-inschattingen systematisch uit				
Indicator	*Afwezig*	*Aanwezig*	*Operationeel*	*Minimale criteria*
1.Risico-inschattingen volgens standaard werk-wijze	Het beleid beschrijft niet hoe risico-inschattingen standaard plaatsvinden tijdens de ots, en hoe hierbij een gestandaardi-seerd instrument te gebruiken, dan wel de omschrijving is onvolledig/onduidelijk.	Het beleid beschrijft hoe risi-co-inschattingen standaard plaatsvinden tijdens de ots, in ieder geval hoe hierbij een gestandaardiseerd instrument te gebruiken.	Medewerkers weten hoe risico-inschattingen tijdens de ots moeten plaatsvinden en hoe hierbij een gestandaardiseerd instrument te gebruiken en werken overeenkomstig.	- Actief informatie verzamelen: in ieder geval betrekken (formeel en informeel) netwerk - Kind zelf zien - Gestandaardiseerd instrument
2. Vaste momenten waar-op risico-inschattingen plaatsvinden	Het beleid beschrijft niet op welke vaste momenten risico-inschattingen plaatsvinden tij-dens de ondertoezichtstelling, dan wel de omschrijving is onvolledig/onduidelijk.	Het beleid beschrijft op welke momenten risico-inschattingen standaard plaatsvinden tijdens de ots.	Medewerkers weten op welke momenten risico-inschattingen tijdens de ots moeten plaatsvin-den en werken overeenkomstig.	Vaste momenten, in ieder geval: - Bij aanvang ots - Bij aanvraag verlenging of· beëin-diging ots/bij evaluatie pva
3. Criteria om risico's opnieuw in te schatten buiten de vaste momen-ten	Het beleid beschrijft niet de criteria op grond waarvan risi-co's opnieuw moeten worden ingeschat buiten deze vaste momenten dan wel de omschrij-ving is onvolledig/onduidelijk.	Het beleid beschrijft de crite-ria op grond waarvan risico's opnieuw moeten worden inge-schat buiten de vaste momen-ten.	Medewerkers kennen deze crite-ria en werken overeenkomstig.	- Bij life-events, (bijvoorbeeld wisse-ling samenstelling gezin; verhui-zing). - Bij signalen, meldingen van onvei-ligheid, kindermishandeling - Bij aanvraag en beëindiging uhp

4. Multidisciplinaire besluitvorming bij risico-inschattingen	Het beleid beschrijft niet hoe bij risico-inschattingen multidisciplinaire besluitvorming plaatsvindt, dan wel de omschrijving is onvolledig/onduidelijk.	Het beleid beschrijft hoe bij risico-inschattingen multidisciplinaire besluitvorming plaatsvindt	Medewerkers weten hoe bij risico-inschattingen multidisciplinaire besluitvorming plaatsvindt en werken overeenkomstig.	*Gezinsvoogden*: brengen iedere risico-inschatting in mdo in. *Gedragsdeskundigen/ teamleiders/ praktijkleiders* bewaken dat: - Risico-inschattingen multidisciplinair worden besproken Zichtbaar in kinddossiers: - Minimaal: risico-inschatting besproken· met praktijkleider/ teamleider, naast · de gezinsvoogd - Bij voorkeur: risico-inschatting besproken met een gedragsdeskundige, naast de gezinsvoogd
5. Vastleggen van risico-inschattingen	Het beleid beschrijft niet hoe uitkomsten van risico-inschattingen in de dossiers worden vastgelegd, dan wel de omschrijving is onvolledig/ onduidelijk.	Het beleid beschrijft hoe uitkomsten van risico-inschattingen in de dossiers worden vastgelegd	Medewerkers weten hoe de uitkomsten van de risico-inschattingen vastgelegd moeten worden in de dossiers en werken overeenkomstig.	*Gezinsvoogden* leggen risico-inschattingen, inclusief een eindoordeel, vast in de dossiers. *Gedragsdeskundigen/ teamleiders/ praktijkleiders*: bewaken dat risico-inschattingen, inclusief een eindoordeel, in de dossiers worden vastgelegd Zichtbaar in kinddossiers: - Welke risico's - Eindoordeel: hoe bedreigend

Thema Risico's beperken

Criterium: De instelling handelt systematisch bij het beperken van risico's

Indicator	*Afwezig*	*Aanwezig*	*Operationeel*	*Minimale criteria*
1. Richtlijnen hoe te handelen bij verhoogd risico voor de veiligheid	Het beleid beschrijft niet hoe te handelen bij een verhoogd risico voor de veiligheid van het kind en/of (een vermoeden van) kindermishandeling, dan wel de omschrijving is onvolledig/ onduidelijk.	Het beleid beschrijft hoe te handelen bij een verhoogd risico.	De medewerkers weten hoe te handelen bij een verhoogd risico en werken overeenkomstig.	*Gezinsvoogden* handelen conform de richtlijnen bij een verhoogd risico voor het kind en/of (een vermoeden van) kindermishandeling. *Gedragswetenschappers/teamleiders/ praktijkleiders* bewaken het handelen bij een verhoogd veiligheidsrisico conform richtlijnen. Conform richtlijnen: - Handelen bijstellen nav risicotaxatie. - Actief betrekken en activeren opvoeders en (formeel en informeel) netwerk.
2. Maken en vastleggen van afspraken/ eisen t.a.v. de veiligheid kind	Het beleid beschrijft niet dat bij geconstateerde veiligheids-risico's afspraken/eisen t.a.v. de veiligheid van het kind worden gemaakt/gesteld en worden vastgelegd in de dossiers, dan wel de omschrijving is onvolledig/onduidelijk.	Het beleid beschrijft dat bij geconstateerde veiligheids-risico's afspraken/eisen t.a.v. de veiligheid van het kind worden gemaakt/gesteld en worden vastgelegd in de dossiers.	Medewerkers weten dat bij geconstateerde risico's afspraken moeten worden gemaakt/eisen moeten worden gesteld t.a.v. de veiligheid van het kind, dat deze moeten worden vastgelegd in de dossiers en werken overeenkomstig.	*Gezinsvoogden* maken concrete afspraken/stellen concrete eisen t.a.v. de veiligheid van het kind en leggen deze vast in het dossier. *Gedragswetenschappers/ teamleiders/ praktijkleiders* bewaken dat concrete afspraken worden gemaakt/ concrete eisen worden gesteld t.a.v. de veiligheid van het kind en dat deze worden vastgelegd in dossiers. Opvoeders (schriftelijk) informeren

				over afspraken.
3. Bewaken van het nakomen van gemaakte afspraken/veiligheidseisen	Het beleid beschrijft niet dat gemaakte afspraken/eisen t.a.v. de veiligheid van het kind worden bewaakt, dan wel de omschrijving is onvolledig/ onduidelijk	Het beleid beschrijft dat gemaakte afspraken/eisen t.a.v. de veiligheid van het kind worden bewaakt.	Medewerkers weten dat gemaakte afspraken/eisen t.a.v. de veiligheid van het kind moeten worden bewaakt en werken overeenkomstig.	*Gezinsvoogden* bewaken het nakomen van de gemaakte afspraken/eisen. *Gedragswetenschappers/ teamleiders/ praktijkleiders* zien hier op toe.
4. Multidisciplinaire afspraken/veiligheidseisen	Het beleid beschrijft niet hoe bij geconstateerde veiligheidsrisico's afspraken over het handelen multidisciplinair gemaakt moeten worden, dan wel de omschrijving is onvolledig/ onduidelijk.	Het beleid beschrijft hoe bij geconstateerde veiligheidsrisico's afspraken multidisciplinair gemaakt worden.	Medewerkers weten hoe bij geconstateerde veiligheidsrisico's afspraken over het handelen multidisciplinair gemaakt moeten worden en werken overeenkomstig.	*Gezinsvoogden* betrekken de gedragswetenschappers/teamleiders/ praktijkleiders bij de besluitvorming. *Gedragswetenschappers/ teamleiders/ praktijkleiders* bewaken dat bij geconstateerde veiligheidsrisico's afspraken/eisen t.a.v. de veiligheid van het kind multidisciplinair worden gemaakt.

Thema Overdracht				
Criterium: De instelling gaat systematisch om met interne en externe overdrachten				
Indicator	*Afwezig*	*Aanwezig*	*Operationeel*	*Minimale criteria*
1. Schriftelijk informatie uitwisseling over de risico's bij interne en externe overdracht	Het beleid beschrijft niet dat bij interne of externe overdracht schriftelijk informatie moet worden uitgewisseld over risico's en wat er gedaan is om deze te beperken, dan wel de omschrijving is onvolledig/onduidelijk.	Het beleid beschrijft dat bij interne of externe overdracht schriftelijk informatie moet worden uitgewisseld over de risico's en wat er gedaan is om deze te beperken.	Medewerkers weten dat bij interne/externe overdracht schriftelijk informatie moet worden uitgewisseld over de risico's en wat er gedaan is om deze te beperken en werken overeenkomstig.	*Gezinsvoogden* weten dat bij overdracht schriftelijk informatie moet worden uitgewisseld over de risico's en wat er gedaan is om die te beperken en handelen overeenkomstig. *Gedragswetenschappers/ teamleiders/ praktijkleiders* bewaken dat bij overdracht schriftelijk informatie wordt uitgewisseld over de risico's en wat er gedaan is om deze te beperken.
2. Mondelinge of telefonische informatie-uitwisseling over de risico's bij een verhoogd risico	Het beleid beschrijft niet dat bij een verhoogd risico mondeling/ telefonisch informatie over de risico's en de ondernomen/te ondernemen acties wordt uitgewisseld, dan wel de omschrijving is onvolledig/onduidelijk.	In het beleid staat dat bij een verhoogd risico mondeling/ telefonisch informatie over de risico's en de ondernomen/te ondernemen acties wordt uitgewisseld.	Medewerkers weten dat bij een verhoogd risico mondeling/ telefonisch informatie moet worden uitgewisseld over de risico's en de ondernomen/te ondernemen acties en werken overeenkomstig.	*Gezinsvoogden* weten dat bij een verhoogd risico mondeling of telefonisch informatie over de risico's en de ondernomen/te ondernemen acties moet worden uitgewisseld en handelen overeenkomstig. *Gedragswetenschappers/ teamleiders/ praktijkleiders* bewaken dat bij een verhoogd risico mondeling of telefonisch informatie over de risico's en de ondernomen/te ondernemen acties wordt uitgewisseld.

Bijlage 2 Scores van de instellingen in 2009 en 2011

Instellingen:	BJZ Gro-ningen		BJZ Drenthe		BJZ Am-sterdam		BJZ Haag-landen		SGJ		LJ&R	
Thema's:	2009	2011	2001	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011
1. Deskundigheidsbevordering												
criterium:												
De instelling voorziet in deskundigheidsbevordering van medewerkers m.b.t. risicomanagement												
indicator:												
Scholing medewerkers in de uitvoering van risicomanagement												
2. Risico's inschatten												
criterium:												
De instelling voert risico-inschattingen systematisch uit												
indicatoren:												
Risico-inschattingen volgens standaard werkwijze (gebruik van instrument)												
Vaste momenten waarop risico-inschattingen plaatsvinden												
Criteria om risico's opnieuw in te schatten buiten de vaste momenten												
Multidisciplinaire besluitvorming bij risico-inschattingen												
Vastleggen van risico-inschattingen												
3. Risico's beperken												
criterium:												
De instelling handelt systematisch bij het beperken van risico's												
indicatoren:												
Richtlijnen hoe te handelen bij een verhoogd risico voor de veiligheid												
Maken en vastleggen van afspraken/ eisen t.a.v. de veiligheid												
Bewaken van het nakomen van gemaakte afspraken/ veiligheidseisen												
Multidisciplinaire afspraken/ veiligheidseisen												
4. Overdracht												
criterium:												
De instelling gaat systematisch om met interne en externe overdrachten												
indicatoren:												
Schriftelijke informatie-uitwisseling over de risico's bij (interne en externe) overdracht												
Mondelinge/telefonische informatie-uitwisseling bij een verhoogd risico												
Voor een toelichting op de indicatoren zie het beoordelingskader (Bijl. 1)												
Groen = operationeel, oranje = aanwezig, rood = afwezig, grijs = niet in de hertoets betrokken, omdat dit bij het onderzoek in 2009 al operationeel was.												
Eindoordeel	onv	vol	onv	vol	onv	vol	onv	vol	onv	vol	onv	vol